

Tölfræði krabbameina

Karlar

≥ 70 ára:		49
55-69 ára:		38
40-54 ára:		9
20-39 ára:		3
0-19 ára:		1

Konur

≥ 70 ára:		43
55-69 ára:		34
40-54 ára:		16
20-39 ára:		6
0-19 ára:		1

Algengustu krabbameinin

Meðalfjöldi látinna á ári -árbilið 2016-2

Konur (alls 298)

Lungu		69
Brjóst		47
Ristill og endaparmur		33
Bris		19
Eggjastokkar og leiðarar		15
Heili og MTK		12

Karlar (alls 319)

Lungu 62		62
Blöðruháls		58
Ristill og endaparmur		35
Bris		24
Þvagvegir og blaðra		16
Vélinda		15
Lifur		14
Heili og mtk		14

Krabbamein eru fátíð undir 40 ára aldri Meira en helmingur allra krabbameina greinist eftir 65 ára aldur. Horfur er mismunandi eftir stigi krabbameins við greiningu

Krabbam.ferlið + hlutverk hjúkrunarfr. (cont)

1. Remission - fylgikvillar

Relapse - dauði

2. Remission - lækning

Síðkomnar þarfir

3. Refractory - Progressívur

Dauði

Forvarnir:Meðferð;

Stuðningur

1. Stuðningur um ákvarðanatöku

2. Stuðningur um sjálfsmönun

Þáttaka í meðferð og lífsgæði

3. Stuðningsmeðferðir:

Sjúklingafræðsla, einkenameðferð, sálfélaglegur stuðningur, líknarmeðferð, endurhæfing, heilsuefning, eftirfylgd, langtímaeftirlit og líf eftir meðferð, lífslokameðferð

Hugmyndafræði krabbameinshjúkrunar

Þróun

Er sífellt í þróun

Mismunandi áherslur

Milli mismunandi starfsvettfanga

Nær yfir fjölda sjúklinga;

Allir sem eru í hættu að fá sjúkdóminn, fá hann, lifa með honum, lækna eða deyja

Heildræn nálgun

Þjónustan tekur mið að þörfum sjúklinga

Sjúklinga og notendamiðuð þjónusta

Hugtök í fræðinni endurspegla hluti sem skipta skjólstæðingana máli

Gagnreynd þekking

Hugmyndafræðin byggir á fræðum og vísindum sem birtast í stefnum, markmiðum og fleira.

Stefna stjórnvalda: Notendamiðuð þjónusta

Forvarnir, skimun og snemmgreining

Gagnreyndir starfshættir

Krabbam.ferlið + hlutverk hjúkrunarfr. (cont)

Virk þáttaka

Sjúklinga og aðstandenda

Skipulögð, samfelld og samræmd

Veitt á réttum tíma

Líðan, einkenni og þarfir einstaklinga

Fleira:

Menntun, mannauður, aðgengileg og hagvæm þjónusta. Trygging samfélagslegra réttinda, heilstíð skráning og árangursmat. Rannóknir,

Hugmyndafræði LSH krabbameinshjúkrunar:

Heildræn einstaklingshæfð hjúkrun

Hjúkrunin er heildræn og einstaklingshæfð með áherslu á virðingu fyrir óskum, gildum og þörfum sjúklings og hans nánustu

Samfelld og aðgengileg þjónusta

Þjónustan er aðgengileg, samfelld, samþætt og samræmd frá greiningu í gegnum meðferðar-og veikindaferlið

Gagnreynd fjölfagleg hjúkrun

Hjúkrunin er gagnreynd og byggist á fjölfaglegum gagnreyndum meðferðar-úrræðum með tilheyrandi samvinnu.

Sjúklingamiðuð hjúkrun

Hjúkrunin er sjúklingamiðuð (patient/person centred) og byggist á þátttöku sjúklinga og aðstandenda, virkri upplýsingagjöf og fræðslu sem auðveldar sjúklingnum að taka upplýstar ákvarðanir um meðferð og eigin umönnun

Sjúklingamiðuð þjónusta (patient centered care)

Hvað er sjúklingamiðuð þjónusta?

Heilbrigðisþjónusta sem inniheldur þætti sem skiptir sjúkling máli.

Krabbam.ferlið + hlutverk hjúkrunarfr.

Sérgreinin krabbameinshjúkrun:

Fólgin í sérþekkingu, sérhæfingu,
sérfræðiþekkingu og sérfræðiviðurke-
nningu

Forvarnir

1, 2, 3 stigs forvarnir

1. og 2.stigs forvarnir

Fyrir greiningu + við greiningu

3 stigs forvarnir

Meðferð++

Forvarnir fyrir greiningu

Forvarnir, skimun, erfðaráðgjöf

Lífsstíll og umhverfi

Reykingar

Sólarvarnir

Sýkingar

(HPV, EBV, Hepatitis)

Geislur

Áfengi

Kemísk efni

Offita, ofþyngd

Erfðir <10%

Forvarnir: Greining

Myndgreining

Holspeglanir

Vefjasýni/frumustrok

Smásjárskoðun

Vefjameinafræði

Blóðsýni

Forvarnir: Meðferð í 3 stig

By **doramarin**

cheatography.com/doramarin/

Not published yet.

Last updated 29th September, 2022.

Page 1 of 9.

Sponsored by **Readable.com**

Measure your website readability!

<https://readable.com>

Krabbam.ferlið + hlutverk hjúkrunarfr. (cont)

Einkenni góðrar heilbrigðisþjónustu:

- Örugg
- Árangursrík
- Sjúklinga-miðuð
- Tímanleg
- Skilvirk
- Jafnræði og virðing fyrir óskum og gildum sjúklings

Lífsgæði: lykilhugtak í krabbameinshjúkrun

Lifun og lífsgæði; mikilvægir mælikvarðar á árangri meðferðar

Lifun og lífsgæði eru mikilvægir mælikvarðar í rannsóknum á árangri meðferðar og fyrir klíník þegar lagt er mat á gæði þjónustu- erum við að veita þjónustu/hjúkrun sem bætir lífsgæði sjúklings?

Markmið krabbameinsmeðferðar: Lækna, lengja líf + bæta lífsgæði

Þess vegna er gerð krafa um að meta bæði lífslengd og lífsgæði í klínískum lyfjarannsóknum

Mikilvæg breyta í hjúkrunarrannsóknum

Í hjúkrunarrannsóknum er breytan bæði notuð í lýsandi og íhlutunarrannsóknum t.d. fyrir einkenameðferð og sjúklingafræðslu

Mörg mælitæki þróuð

Mörg mælitæki verið þróuð t.d. safn spurningalista hjá EORTC-QOL group og nokkur þeirra til á íslensku

Hluti af PROs

Nú skilgreint sem eitt af mikilvægum PROs (patient reported outcomes) sem eigi að meta og skrá reglulega með stöðluðum hætti

Margar skilgreiningar til á hugtakinu

Almenn lífsgæði

Heilsutengt lífsgæð

Að hve miklu leyti sjúkdómar, veikindi, meðferð hafa áhrif á ýmsar víddir lífsgæða (líkamleg líðan, einkenni, virkni, félagsleg, tilvistarleg, sálræn líðan...)

Krabbam.ferlið + hlutverk hjúkrunarfr. (cont)

Huglæg lífsgæði

Lífsgæði eru huglæg (eigið mat er áreiðanlegast) mikilvæg, breytileg, og hafa margar víddir (multidimensional)

Skilgreining WHO

“Tilfinning eða skynjun einstaklings á stöðu sinni í lífinu út frá þeirri menningu og gildum sem hann býr við og í tengslum við eigin markmið og væntingar, staðla, líf skjör og áhyggjuefni.

Rannsókn um lífsgæði krabbameinsjúklinga

Heildarlífsgæði

Almennt góð í upphafi meðferðar. Versna yfir tímabilið eftir 3-6

Verst lífsgæði

Á sviði kynheilsu og líkamlegrar heilsu

Bestu lífsgæði

Samskipti varðandi meðferð

Einkenni kvíða

Algeng á öllum tímum (28-23%)

Einkenni þunglyndis

Algengust um miðbikið (eftir 3 mánuði) (13%, 21%, 10%)

Lífsgæði sjúklings með kvíða og þunglyndi

Marktækt verri lífsgæði

Lífsgæði eldra fólks á T1

Marktækt betri lífsgæði

Hvaða merkingu hefur þetta?

Mikilvægt að meta yfir tíma líkamleg einkenni, kvíða, þunglyndi og kynlíf hjá sjúklingum í krabbameinslyfjameðferð

Tengsl lífsgæða og sterkra verkjalyfja

Mikilvægt að meta og meðhöndla einkenni til að bæta lífsgæði hjá krabbameinssjúklingum sem eru á sterkum verkjalyfjum!

Krabbam.ferlið + hlutverk hjúkrunarfr. (cont)

Mörg einkenni sem skerða lífsgæði

Samband var á milli fjölda einkenna og lífsgæða -Verkir, þreyta, svefnleysi og þunglyndi höfðu neikvæð áhrif á lífsgæði

Þarfir

Þarfir, lífsgæði og einkenni kvíða og þunglyndis hjá aðstandendum krabbameinssjúklinga á Íslandi. Tengsl voru á milli mikilvægra þarfa sem var mætt og lífsgæða. Kvíði var tengdur þörfum sem var ekki mætt. Kvíði og depurð voru tengd verri lífsgæðum.

Dæmi: Krabbameinssjúklingur finnur fyrir miklum kvíða, depurð og þunglyndi. Mælir lífsgæðin sín léleg. Hvað gæti þurft að kanna?

Eru einhverjar þarfir hjá sjúkling (og aðstandendum) sem ekki er verið að mæta?

Upplýsingasöfnun: Meta lífsgæði sjúklings

Óbeinar og beinar spurningar

Óbeinar spurningar: Ekki nota

Almennar spurningar: t.d. Hvernig líður þér? Hvernig hefur líðan þín haft áhrif á svefninn? Hreyfingu?

Beinar spurningar: Sértekari

Hvað eru lífsgæði fyrir þig? Hvað skiptir þig máli? Hvernig metur þú lífsgæði þín núna, þessa vikuna, mánuðinn, árið? Lítil/mikil, góð/slæm Hvernig voru þau fyrir veikindin? Í veikindum? Hvað dregur úr þeim? Hvað getur bætt þau? Hverjar eru þarfir þínar fyrir þjónustu, stuðning, upplýsingar, aðstoð? Hvað getum við/sjúklingur/fjölskylda haft áhrif á?

Samræmt mat og skráning á lífsgæðum

Staðalað mat? Skiptir það máli í klíník? Allvaegana í rannsóknum þarf áreiðanleg og réttmæt mælitæki

By doramarin

cheatography.com/doramarin/

Not published yet.

Last updated 29th September, 2022.

Page 2 of 9.

Sponsored by [Readable.com](https://readable.com)

Measure your website readability!

<https://readable.com>

Efnisatriði

Tölfræði krabbameina- nokkrar lykiltölur
Krabbameinsferlið og hlutverk hjúkrunarfræðinga
Hugmyndafræði krabbameinshjúkrunar
Krabbameinsáætlun fyrir Ísland
Sjúklingamiðuð þjónusta -dæmi
Lífsgæði- heilsutengd lífsgæði- lykillhugtak og útkomubreyta (PRO) í krabbameinshjúkrun og rannsóknum
Krabbameinsþjónusta á LSH

Sjúklingar og aðstandendur.

Mikilvægar upplýsingar

1. Þekkja krabbameinslyf

2. Aukaverkanir Hvaða, afhverju og hvenær?

3. Fyrirbyggja og draga úr alvarleika aukaverkana

4. Hafa samband vegna aukaverkana/einkenna Hvar og hvenær?

FOLFIRI kúr

FOLFIRI is the name of a chemotherapy combination that includes folinic acid, fluorouracil and irinotecan

FOL: Folinic acid

F: Fluoruracil

IRI: Irinotecan

Meðferðartími

5Fu iv bolus og sídreypi 48 tíma. 3 daga meðferð. Brunnur- öruggur æðaaðgangur nauðsynlegur

Notkun

Ristilkrabbamein

Gangur lyfjagjafar

Gefið á hálfsmánaðarfresti (t.d. 12 skipti í 6 mánuði). Koma á dagdeild (3-4 klst) og síðan sídreypi heima (48 klst)

Helstu aukaverkanir

FOLFIRI kúr (cont)

Slímhúð munnsár, niðurgangur (oft ástæða komu á BMT)

Sýking/Hætt a á sýkingu Vegna fækkun á hvítum blóðkornum

Blæðing/m-arblettir fækkun á blóðflögum

Blóðleysi og þreyta fækkun á rauðum blk þreyta

Ógleði, þreyta

Hármissir að hluta/alveg

Þurrkur í húð, útbrot, viðkvæm augnslímhúð

Ólöf er 55 ára blaðamaður með ristilkrabbamein. Hún er í lyfjameðferð og er að mestu heimavinnandi núna. Hún er á FOLFIRI kúr, sem hún fer á á tveggja vikna fresti, og er það núna 6 skiptið hennar að koma upp og þá er hún hálfnuð. Ólöf er alltaf mjög kvíðin fyrir kúrnum, síðast þurfti hún að leita á bráðamóttöku vegna niðurganngs og lá hún inni með vökva í æð. Hún kemur á dagdeild kl 10 og er þar í 4 klst þangað til kl 2. Þá fer hún heim og er með sídreypi í lyfjabrunn í 48 klst. Þetta er 3 daga meðferð og hún býr sig undir erfiða 3 daga. Hún finnur fyrir mikilli þreytu og ógleði, ásamt þurrum augum þannig hún getur ekki verið við tölvuna. Hún er með útbrot og marbletti og það blæðir úr munnsárum hennar.

AC-T lyfjakúr

Kona með brjóstakrabbamein

Greining: 2,2cm æxli, jákvæðir eitla

Rannsóknir: Aðrar rannsóknir neikvæðar

Stig IIIA : T2, N2, M0

Annað: ductal, negativ ER, neg HER2 viðtæki. Annað heilsufar gott

Meðferðarplan: Mastectomia og val á milli 3 konar lyfjameðferða

Lyfjameðferð: ACT

A: Adriamycin 60mg/m2 iv (doxorubicin)

B: Cyclophosamið (600mg/m2 iv)

T: Taxól (Paclitaxel) (80mg/m2 iv)

Aukaverkanir

A: Adriamycin (doxorubicin):

Æðabólga, hættu á necrósu ef út fyrir æð, rautt þvag, beinmergsbæling, slímhúðarbólga, ógleði/uppköst. hármisssir ljósnæmni í húð og niðurgangur

B: Cyclophosamið Vökvi 2-3l/dag í 2-3 d

Mergbæling, blæðandi blóðrubólga, ógleði/uppköst, lystarleysi og kynfrumur

T: Taxól (Paclitaxel)

Hættu á ofnæmisviðbrögðum við innrenslí, ofnæmi, slímhúðarbólga, vöðvaverkir, úttaugabólga og dofi í höndum og fótum

A+C: sérstaklega ógleðiöldandi (high risk)

Hjúkrunargreiningar

AC-T lyfjakúr (cont)

Hætta á sýkingu	Mergbæling
Breyting á næringu	ógleði, lystarleysi
Ógleði	AC kúr
Breyting á skynjun	(dofi hendur og fætur) t taxan lyfi
Hætta á slímhúðarbólgu	(burður, sár) t lyfjam-eðferð
Breyting á líkamsmynd	t mastectomiu, hármíssi
Ónóg þekking	
Hætta á breyttri hjartavirkni	t anthracyclini

Frumuhemjandi lyf:

Almenn flokkun aukaverkana eftir tíma

Akút:	Snemmkomnar:	Síðkomnar:
< klst-24 t	dagur -vikur	mánuðir- ár
Ofnæmi/of-urnæmi	Þreyta	Hjartaáhrif
Æðabólga ef iv	Beinmergsbæling	Lungna-fibrosa
Ógleði, uppköst	Slímhúðarbólgur	Ljósnaemi í húð
Tumor lysis	Húðáhrif	Ófrjósemi
Blæðandi cystit	Dyspepsia	Heyrnatap
Niðurgangur	Tíðarhvörf/e-inkenni	Krabbamein

Frumuhemjandi lyf: (cont)

Úttaugaskaði; dofi, hreyfing, skyn	Langvinn þreyta, minnisleysi, taugaverkir
Hármissir	
Nýrnabilun og el.truflanir	

Aukaverkanir frumuhemjandi lyfja

Aukaverkanir

Fara eftir lyfjategund, lyfjaskammti og ástandi sjúklings-

Orsök

1. Áhrif á frumur sem skipta sér hratt
2. Systematísk áhrif æxlisfrumna

Frumudauði	Háður skammti og tíma
------------	-----------------------

Skammtastærð

Takmarkast af áhrifum á eðlilegar frumur

Reiknað út frá BSA	mg/m ² líkamsyfirborð í fermetrum eða mg/kg
--------------------	--

Aðlögun skammta: Til að draga úr aukaverkunum

Blóðprufur, lifrar- og nýrnastarfsemi, offita og aðrir heilsufarslegir þættir

Tímabil lyfjagjafar:

Fjölyfjameðferð gefin í skömmtum yfir tíma	2-3 vikna fresti í 6-12 mánuði
--	--------------------------------

Fyrirséðar aukaverkanir sem viljum minnka

Hvítkornafæð og ógleði/uppköst

Krabbameinslyf

Frumuhemjandi lyf og frumuhringurinn cytotoxic drugs/cytostatica

Hringsérhæfð lyf

Antimetabolitar	Gemzar
Vinca alkaloidar	navelbine

Epipodophyllotoxin

Taxanlyf	Paclitaxel
----------	------------

Camptothecin

Hringósérhæfð lyf (CCNS)

Alkylerandi lyf	Carboplatin
Antibiotica	Adriamycin

Nitrourealyf

Lyfjaleiðir frumuhemjandi lyfja:

IV (perifert eða centralt)

Oral (pos)

SC

IM

Intra-arterial

Intrathecal/intraventricular (MTK)

Intraperitoneal (abdominal)

Intrapleural (fleißruhol)

Intravesicular (þvagblaðra)

Topical (krem)

High risk meðferð

MJÖG mikilvægt að rétt lyf fari rétta leið í réttum skammti, réttur sjúklingur, réttur tími..... Sum lyf eru mjög skaðleg ef fara utan æðar (extravasation)

Meðhöndlun og gjöf lyfjanna: Öryggi starfsfólks

Efni sem valda stökkbreytingum, geta valdið krabbameini, dregið úr frjósemi, valdið fósturskemmdum og líffæraskemmdum

By **doramarin**

cheatography.com/doramarin/

Not published yet.

Last updated 29th September, 2022.

Page 4 of 9.

Sponsored by **Readable.com**

Measure your website readability!

<https://readable.com>

Krabbameinslyf (cont)

Verja sig og umhverfi Geta borist með snertingu, innöndun, stungur, gegnum húð/ slímhúð: mest áhætta við framleiðslu og blöndun lyfjanna

Varúð við blöndun (LAF skápar), lyfjagjöf- varúð innrennsli og frágang

Varúð við úrgang sjúklings í 48 tíma (föf þvag og uppköst), mengað lín í elika poka /sérþvottur heima

Öryggi-sbú-naður Nota: hanska og sloppa, (maskar og gleraugu). Nota: lokuð kerfi við innrennsli/sp-rautur, undirbreiðslur, allt í sóttmengað

Sérstakar leiðbeiningar ef lyf fer til spillis út í umhverfið(SPILL KIT)

Gjöf krabbameinslyfja er high-risk aðgerð

Tryggja R6 Réttur sjúklingur fái rétt lyf, rétta leið, í réttum skammti, á réttum hraða og á réttum tíma – samlestur fyrir mæla og lyfja, kennitala

Þekkja... Lyfin, aukaverkanir og meðferðaráætlun sjúklings

Krabbameinslyf (cont)

Tékka blóðprufur Fyrir hverja meðferð, aðrar mögulegar rannsóknir (status, elektrólýtar, lifrar og nýrnapróf)

Hæð og þyngd Hæð og þyngd fyrir fyrstu meðferð, meta breytingar á þyngd

Öruggar æðar Meta hættu á extravasation), meta þörf á brunni setningu/CVK og fylgjast stöðugt með á meðan á innrennsli lyfja stendur

Lyf fer út úr æð Sérstakar leiðbeiningar eru til taks ef lyf fer út fyrir æð

Forlyf-jagjöf Tryggja Réttu forlyfjagjöf (ógleðilyf, annað), vökvagjöf

Pos krabba-meinslyfj-ameðferð Inntaka og umgengni heima - getur sjúkl tekið lyfin, tékka vel á heilsulæsi- til fræðslufni

Fræðsla um mengaðan úrgang heima Sérstakar leiðbeiningar- um fræðslufni um varúðarráðs-tafanir og umgengni

Lyfja og geislameðferð

Hvar eru sjúklingarnir í þessari meðferð?

Krabbameinssjúklingar í lyfja- og geisla-meðferð eru flestir að mestu heima meðan á meðferð stendur en geta komið á hvaða deild/þjónustu sem er

Hvar er þessi meðferð veitt?

Krabbameinslyf- og geislameðferð er mjög sérhæfð meðferð- að mestu veitt deildum LSH (11BC dag- og göngudeild, 10K-göngudeild, 11EG- legudeild)

Er svona meðferð einungis veitt á höfuðb-orgarsvæðinu?

Gjöf krabbameinslyfja víða vaxandi á landsbyggðinni

Hvað gera sjúklingarnir þegar einkenni verða erfið?

Þegar vandamál/aukaverkanir verða erfið – eru flestir sjúklingar heima, sumir með heimaþjónustu, sumir koma á göngudeild en flestir oftast á bráðam-óttöku

Markmið krabbameinslyfjameðferðar

Lækna, lengja líf, líkna

Markmið einkenameðferðar

Eingöngu líkna

Mismunandi ferli og gangur krabbameinslyfjameðferðar

Meðferð sem er gefin í marga mánuði/ár. Fyrir (neoadjuvant) og eftir (adjuvant) skurðaðgerð

Samhliða geislameðferð

Ef krabbamein á HNE svæði

Háskammtalyfjameðferð

Meðferð fyrir beinmergs- eða stofnfrum-úigræðslu (allo vs auto)

Lyfjaflokkar krabbameinslyfjameðferðar

Sponsored by [Readable.com](https://readable.com)

Measure your website readability!

<https://readable.com>

Not published yet.

Last updated 29th September, 2022.

Page 5 of 9.

Lyfja og geislameðferð (cont)

Cytotoxic drugs /cytostatica (frumudrepan-di/hemjandi)

Stærsti lyfjaflokkurinn er enn cytotoxísku lyfin sem hafa áhrif á frumuhringinn og verka mest á frumur sem eru í hraðri skiptingu

Líftæknilyf

Ónæmisörvandi lyf

Marksækin lyf (margar tegundir)

Andhormónalyf

Krabbameinslyfjameðferð – Blöndun

Oftast gefin tvö eða fleiri lyf með mismunandi verkun

Við þurfum að þekkja krabbameinshjúkrun því þegar fylgikvillar koma upp geta sjúklíngarnir endað á ýmist stöðum. Reynt að minnka æxlið fyrir aðgerðir. Í háskammtalyfjameðferð er verð að eyða krabbameinssstofnfrumum áður en einstaklingur fær heibrigðar stofnfrumur tilbaka - allo eða auto.

Krabbameinsmeðferð

Krabbameinslyfjameðferð, geislameðferð Algeng einkenni *Einkennamat-einkennameðferð*

Geislameðferð

Staðsetning LSH- 10K

Tæki

Línuhlaðlar (ytri)

Innra geislatæki (leghálskrabbaemin)

Sjúklingar Brjóst, blöðruháls + lungu

Flestir vegna brjóstá, blöðruháls- og lungna-krabbameins (70%)

Meðferð

Virkni Frumudráp með DNA skemmdum

Geislameðferð (cont)

Markmið Læknandi, lífslengjandi og líknandi

Blönduð meðferð Ein eða samhliða annarri krabbameinsmeðferð

Tíðni 1-40 skipti (daglega í 6-8 vikur)

Hlutverk hjúkrunarfræðinga

Fræðsla fyrir, í og eftir meðferð

Meta líðan, einkenni og aukaverkanir

Einkenna- og stuðningsmeðferð

Eftirfylgd

Geislar

Rafeindir Fara grunnt

Ljóseindir Fara djúpt

Grey Mælieining: 1,8-2 GY á dag (50 f. brjóstakrabba)

Aukaverkanir Almennar + sértækar

Almennar aukaverkanir: Flestar frá **húð** og **slímhúð**. Staðbundin. Preyta og framtakaleysi - oft í marga mánuði

Sértækar aukaverkanir: Eftir því hvar er geislað

Bráðar/snemmkomnar aukaverkanir

Eru meðan á meðferð stendur og ná oft hámarki 2 vikum frá lokum meðferðar-ganga flestar tilbaka

1. Ógleði og uppköst Vegna geisla á heila

2. Húð aukaverkanir Húðroði, hármisssir, sveppasýkingar í húð

3. Kyngingarerfuðleikar, slímhúðarbólga, niðurgangur, þvagfærasýkingar

Síðbúnar aukaverkanir

Geislameðferð (cont)

Geta náð hámarki eftir 1-2 ár og ganga mismikið tilbaka

1. Krónískur munnþurrkur

2. Drep í heila

3. Hjartabilun

4. Örvefsmyndun, minnistruflanir og langvarandi niðurgangur

Dæmi: geislameðferð á brjóst eftir fleygskurð

Dagleg meðferð í 4-6 vikur (2 gray/skammt, 50Gray) eða sami skammtur á 3-5 vikum (hypofractionated treatment)

Aukaverkanir:

Húð: Roði, hiti, þurrkur og kláði, bólgur (40-70%), sjaldan sár

Verkur á svæðinu (50-70%)

Preyta

Ertingshósti og særindi við kyngingu (sjaldgæft)

Hjúkrun

Meta líðan og einkenni

Einkennameðferð

DT-mat og þörf á þjónustu

Fræðsla, stuðningur og leiðbeiningar

Hjúkrunargreining og meðferð: dæmi

Hjúkrunargreining: Veikluð húð t. geislameðferð

Einkenni: roði/bólga á geisla-svæði -erting/þurrkur/kláði -rof/fleiður -sár

Meðferð: Eftirlit með húð og fræða

Verkþættir:

Forðast að þvo merkingar af húð

Geislameðferð (cont)

Fylgjast með húð á geislareit

Nota mildar húðvörur, forðast plástra/lím og ertandi efni

Má nota milt rakakrem (en ekki 4 tímum fyrir geislana)

Forðast sólarljós og ljósaböð, nota sólarvörn

Nota mjúk fót (bómull) næst sér, ekkert sem þrengir að

Fara í sturtu frekar en bað, þerra svæði (ekki nudda/þurrka)

Ekki raka hár innan svæðis (í holhönd)

Tíðni einkenna í geislameðferð

1. Preyta 76%
2. Svefntruflanir 58%
3. Munnþurrkur 52%
4. Sljóleiki 51%
5. Verkir 47%
6. Minniserfiðleikar 47%

Krabbameinshjúkrun

Grunnhlutverk krabbameinshjúkrunarfæðinga í krabbameinsmeðferð

Þekkja sjúkdóm og meðferð hans

Þekkja krabbameinsgreiningu, stig sjúkdóms, meðferðaráætlun, markmið meðferðar

Skoða og meta rannsóknir

Skoða og meta blóðprufur, rannsóknir og meðferðarfyrirmæli

Skoða og meta sjúkling

Meta líðan, einkenni, aukaverkanir og sinna einkenameðferð

Krabbameinshjúkrun (cont)

Meta sjúkling heildrænt

Meta næringarástand, virkni, þarfir fyrir stuðningsþjónustu, heilsulæsi, krabbameinslæsi og sjálfsþjargargetu...- bera saman á milli meðferða

Þekkir áhættur og fylgikvilla

Þekkja hvaða bráð vandamál geta komið upp í tengslum við krabbamein

Fræðsla og stuðningur

Fræðsla –sí endurtekin. Stuðningur við aðstandendur

Öryggi

Þekkja og tryggja ákveðna öryggisþætti sem snúa að sjúklingum og starfsfólki við krabbameinslyfjagjöf, geislameðferð. Tryggja öryggi heima: eftirfylgd, símtöl, Meðvera, þjónusta heim

Þverfaglegur

Áhersla á þverfagleg og fjölfaglegt samstarf

Einkennamat

Hvernig við spyrjum um verki skiptir máli. Þetta er ekki það besta sem við getum gert. Við þurfum að spyrja um verki markvisst, með ítarlegu mati og samræmdu matsæki

Stöðluð skimunar-matsæki samræma mat.

DT-skimun (forritað í SÖGU-mælingar)

ESAS- einkennaskimun/mat (forritað í SÖGU-mælingar)

Bæði eru forrituð í Meðveru- rafræna samskiptagátt í Sögu og í Heilsuveru-samskiptagátt sjúklings (Krabbameinsgáttin)

Þegar einkenni valda sjúklingi vanlíðan þarf að fylgja ítarlegt einkennamat og saga (sbr verkjasaga)

Ávinningur markvissar einkennaskimunar

Not published yet.

Last updated 29th September, 2022.

Page 7 of 9.

Einkennamat (cont)

1. Dregur úr einkennabyrði

2. Dregur úr tilvist, fjölda og alvarleika einke

3. ný/fleiri einkenni/aukaverkanir
Kemur í komi
veg fyrir

4. álagi á aðstandendur og álag á Dregur BMT, innlögnum og símtölum úr

5. Getur Vikulegt rafrænt einkennamat bætt lengdi líf sjúklings með útbreitt krabbamein í lyfjameðferð! (Basch et al., JAMA 2017)

ESAS Einkenni + styrkur

Mælir: Með ESAS fáum við upplýsingar um tilvist amk 9 algengra einkenna og styrk þeirra á 0-10 skalanum

Regluleg Mikilvægt að nota reglulega til notkun: þess að gagnist t.d. við árangur af einkenameðferð

Notkun: Nota við innlögn, daglega, fyrir útskrift

Áreiðanleiki Mat sjúklings er áreiðanlegra en proxy Matsækið er hluti af klínískum leiðbeiningum um líknarmeðferð

Einkenameðferð krabba

Þættir einkenameðferðar krabbameinssjúklings

1. Skimun einkennis

Já/nei - styrkur

2. Einkennamat

SOCRATES (staðsetning, tími, tíðni, hvað linar/eykur, osfrv). Taka sögu.

Einkennameðferð krabba (cont)

3. Forgangsröðun og markmið

Ræða við sjúkling um hvaða einkenni er erfiðast, forgangsraða og greina markmið....

4. Greina orsakir

Íhuga mögulegar orsakir og útiloka (sýking, blóðleysi, þurrkur, svefntruflanir, lyf...)

5. Skoða klínískar leiðbeiningar

Skoða klínískar leiðbeiningar um hvað mögulega gagnast – hvernig endurspegla hjúkrunaráætlanir gagnreynda þekkingu

a. Einkennimeðferð með lyfjum

verkjalyf, velgjuvarnarlyf, sterar, súrefni, geðlyf....)

b. Einkennameðferð án lyfja

: Fræðsla, hreyfing, matarræði, slökun, nudd..

6. Leita ráðgjafar

7. Endurmat og endurskoðun meðferðar

8. Skráning

Hjúkrun sjúklunga í krabbameinsmeðferð

Einstaklingsmeðferð

Sjúklingar verða veikir af meðferðinni og finna fyrir **mörgum** og **misalvarlegum einkennum**. Aukaverkanir/einkenni geta verið **mismunandi** og **mismiklar** eftir **meðferð**, **tíma** og **einstaklingum**- stöðugt mat er mikilvægt

Markviss skimun og einkennamat

Markviss skimun og einkennamat er mikilvæg forsenda góðrar einkennameðferðar sem getur bætt heilsutengd lífsgæði sjúklings ef vel að staðið

Beinmergsbæling (myelosuppression)

Um beinmergsbælingu

1. Skammtatakmarkandi og hefur þannig áhrif á árangur meðferðar

2. Mest lífsógnandi aukaverkun krabbameinslyfjameðferðar

Til að draga úr hættu áalvarlegum afleiðingum er mikilvægt að þekkja

Orsakir, einkenni, teikn og leiðir til að draga úr

Skilgreiningar

Leucopenia/neutropenia

Fækkun á hvítum blk /neutrophilum

Áhættur neutropeniu:

Hætta á sýkingum og sepsis

Thrombocytopenia

fækkun á blóðflögum (platelets)

Áhættur thrombocytopenísku

Hætta á blæðingum

Orsakir og afleiðingar

Orsakir og afleiðingar beinmergsbælingar

Frumubælandi lyf –chemotherapy-induced neutropenia (CIN)

Háskammtameðferð

Geislameðferð (femur, pelvis, mediastinum)

Krabbameinið

Annað: aldur, ýmis lyf...

Afleiðingar beinmergsbælingu:

1. Lífshættulegar aukaverkanir

2. Frestun og skammtaminnkun krabbameinslyfja

Lífshættuleg aukaverkun meðferðar og mjög algeng ástæða komu á bráðamóttöku Beinmergsbæling (sérstaklega neutropenia og thrombocytopenia) er algengasta skammtatakmarkandi aukaverkun krabbameinslyfja- ástæða frestunar eða skammtaminnkunar